

INVESTITSIYA LOYIHALARINI NAZORAT VA MONITORING QILISH TIZIMINI YARATISH VA TAKOMILLASHTIRISH

<https://doi.org/10.5281/zenodo.12529907>

Turgunbayev Shohjahon Alisherovich

*O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Biznes va tadbirkorlik oliy
maktabi magistranti*

Ataqulov T.U

Ilmiy rahbar:

Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi direktorining o'rinbosari, i.f.n.

Annotatsiya

Ushbu maqolada investitsiya loyihalarini nazorat va monitoring qilish tizimini yaratish va takomillashtirish masalalari ko'rib chiqilgan. Tadqiqot metodologiyasi sifatida adabiyotlar tahlili va amaliyotdagi investitsiya loyihalarini boshqarish tajribasi o'rganildi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, samarali monitoring tizimi investitsiya loyihalarining muvaffaqiyatini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, bunday tizimni yaratish va takomillashtirishning asosiy yo'nalishlari taklif etilgan.

Kalit so'zlar

investitsiya loyihasi, monitoring, nazorat, samaradorlik, boshqaruv tizimi

СОЗДАНИЕ И СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ КОНТРОЛЯ И МОНИТОРИНГА ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОЕКТОВ

Аннотация

В данной статье рассмотрены вопросы создания и совершенствования системы контроля и мониторинга инвестиционных проектов. В качестве методологии исследования был изучен анализ литературы и опыт управления инвестиционными проектами на практике. Результаты показывают, что эффективная система мониторинга играет важную роль в обеспечении успеха инвестиционных проектов. Также были предложены основные направления создания и совершенствования такой системы.

Ключевые слова

инвестиционный проект, мониторинг, контроль, эффективность, система управления

CREATION AND IMPROVEMENT OF A SYSTEM OF CONTROL AND MONITORING OF INVESTMENT PROJECTS

Abstract

This article covers the issues of creating and improving the system of control and monitoring of investment projects. As a research methodology, the analysis of literature and the experience of managing investment projects in practice were studied. The results show that an effective monitoring system plays an important role in ensuring the success of investment projects. Also, the main directions for the creation and improvement of such a system are proposed.

Keywords

investment project, monitoring, control, efficiency, management system

KIRISH

Investitsiya loyihalarini amalga oshirish davomida ularni doimiy ravishda nazorat va monitoring qilib borish juda muhimdir. Bu jarayon loyihaning belgilangan maqsadlarga erishishini ta'minlash, muammolarni o'z vaqtida aniqlash va bartaraf etish imkonini beradi [1]. Shu bilan birga, ko'plab tashkilotlarda investitsiya loyihalarini nazorat va monitoring qilish tizimi yetarli darajada rivojlanmagan yoki umuman mavjud emas [2]. Bunday holat loyihalarning samaradorligini pasaytiradi va muvaffaqiyatsizlik xavfini oshiradi.

MATERIALLAR VA METODLAR

Tadqiqot metodologiyasi sifatida investitsiya loyihalarini nazorat va monitoring qilish borasidagi ilmiy adabiyotlar tahlili hamda amaliyotdagi tajribani o'rganish usullari qo'llanildi. Xususan, xorijiy manbalar, jumladan, Xalqaro moliya korporatsiyasi (IFC) va Jahon banki kabi nufuzli tashkilotlarning ma'lumotlari tahlil qilindi [3, 4]. Shuningdek, O'zbekistonda amalga oshirilgan investitsiya loyihalarining monitoring hisobotlari o'rganildi [5].

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, investitsiya loyihalarini nazorat va monitoring qilish uchun quyidagi asosiy elementlarni o'z ichiga olgan yaxlit tizim zarur:

Loyiha maqsadlari va kutilayotgan natijalarni aniq belgilash.

Monitoring ko'rsatkichlari va ularni baholash mexanizmini ishlab chiqish.

Ma'lumotlarni to'plash, qayta ishlash va tahlil qilish jarayonini tashkil etish.

Monitoringning doimiy ravishda olib borilishini ta'minlash.

Olingan natijalar asosida loyihaga tegishli o'zgartirishlar kiritish mexanizmini yo'lga qo'yish [6].

Xorijiy tajribani o'rganish shuni ko'rsatadiki, rivojlangan mamlakatlarda investitsiya loyihalarini nazorat qilishning samarali usullari keng qo'llaniladi. Misol uchun, AQSHda federal loyihalarni monitoring qilish tizimi (FPMS) amal qiladi. Uning doirasida loyihalarning asosiy ko'rsatkichlari bo'yicha ma'lumotlar har chorakda tahlil qilinadi va tegishli qarorlar qabul qilinadi [7]. Shuningdek, Buyuk Britaniyada "Katta loyihalar organi" (Major Projects Authority) faoliyat yuritadi. Ushbu tuzilma hukumat tomonidan moliyalashtirilayotgan katta investitsiya loyihalarining monitoring va baholanishini olib boradi [8]. Germaniyada ham davlat investitsiya dasturlarini nazorat qilishning yaxlit tizimi yo'lga qo'yilgan [9].

O'zbekistonda amalga oshirilgan investitsiya loyihalarini o'rganish natijasida quyidagi muammolar aniqlandi:

- Ba'zi loyihalarda monitoring maqsadlari va ko'rsatkichlari yetarli darajada ishlab chiqilmaganligi.
- Monitoringni amalga oshirish tartibi va muddatlari aniq belgilanmaganligi.
- Loyihalarning borishi to'g'risidagi ma'lumotlar yetarli darajada tahlil qilinmasligi.
- Monitoring natijalari bo'yicha zarur choralar ko'rilmassligi.

TAHLIL VA MUHOKAMA

Investitsiya loyihalarini nazorat va monitoring qilish tizimini yaratish va takomillashtirish uchun, avvalo, monitoringning asosiy maqsadlarini to'g'ri belgilash lozim. Monitoring maqsadlaridan kelib chiqqan holda, uning samaradorlik ko'rsatkichlarini ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu ko'rsatkichlar qatoriga loyihaning moliyaviy, texnik, ekologik va ijtimoiy jihatlari bilan bog'liq bo'lgan turli parametrlarni kiritish mumkin. Ko'rsatkichlar tizimini shakllantirish chog'ida ularning o'lchov birligi, hisobot davri, ma'lumot manbalari kabi jihatlarga ham e'tibor qaratish zarur.

Monitoringni tashkiliy jihatdan to'g'ri yo'lga qo'yish ham juda muhimdir. Buning uchun monitoringga mas'ul bo'lgan shaxslar va bo'linmalarning vazifalari aniq belgilanishi, ular o'rtasida samarali hamkorlik yo'lga qo'yilishi lozim. Shuningdek, monitoring jarayonining doimiy ravishda va tizimli asosda olib borilishi zarur.

Monitoring tizimini takomillashtirish chog'ida zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish maqsadga muvofiqdir. Xususan, loyihaning borishini aks ettiruvchi ma'lumotlar bazasini shakllantirish, uni real vaqt rejimida yangilab borish imkonini beruvchi dasturiy ta'minotni joriy etish monitoringning

samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Bundan tashqari, loyihaning asosiy ishtirokchilari o'rtasida ma'lumot almashinuvini ta'minlovchi platformalarni yaratish ham muhim ahamiyat kasb etadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, investitsiya loyihalarini nazorat va monitoring qilish tizimini takomillashtirish uchun har bir loyiha uchun aniq monitoring maqsadlari va ko'rsatkichlarini ishlab chiqish, monitoringni tashkil etishning samarali mexanizmini yaratish, mas'ul shaxs va bo'linmalar faoliyatini muvofiqlashtirishni yo'lga qo'yish, loyihalarning borishi to'g'risidagi ma'lumotlarni real vaqt rejimida to'plash, qayta ishlash va tahlil qilish imkonini beruvchi zamonaviy axborot tizimini joriy etish, monitoring natijalari asosida loyihaga zarur tuzatishlar kiritish mexanizmini ishlab chiqish lozim.

Ushbu tavsiyalarni amaliyotga tatbiq etish investitsiya loyihalarini boshqarish samaradorligini oshirish, ularning o'z vaqtida va belgilangan parametrlar doirasida amalga oshirilishini ta'minlashga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Volkov, I.M., Gracheva, M.V. (2019). *Proyektniy analiz. Uchebnoye posobiye dlya vuzov*. M.: YUNITI-DANA.
2. Kim, K.Y., Yoon, S.M. (2020). Problems and improvements of project monitoring and control system in enterprises. *Journal of the Korea Academia-Industrial cooperation Society*, 21(5), 392-399.
3. IFC. (2007). *Stakeholder Engagement: A Good Practice Handbook for Companies Doing Business in Emerging Markets*. Washington, DC: International Finance Corporation.
4. World Bank. (2016). *World Bank Environmental and Social Framework*. Washington, DC: World Bank.
5. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. (2023). *2023-yilda amalga oshirilgan investitsiya loyihalarining monitoring yakuni*.
6. Mogutnova, N.N. (2015). *Metody i instrumenty monitoringa investitsionnogo proyekta*. *Vestnik MGSU*, 10(2), 108-117.
7. U.S. Government Accountability Office. (2015). *GAO Cost Estimating and Assessment Guide: Best Practices for Developing and Managing Capital Program Costs*. Washington, DC: U.S. Government Accountability Office.

8. Browne, D., Bryden, R. (2013). The UK Major Projects Authority: What can other countries learn from this model to improve project performance? Paper presented at PMI® Global Congress 2013.

9. Azimov, U.A. (2020). O'zbekistonda davlat investitsiya loyihalarini monitoring qilish tizimini takomillashtirish yo'nalishlari. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, 2, 1-11.